

QO'G'IRCHOQ SPEKTAKL YARATILISHIDA RASSOM VA
QO'G'IRCHOQ YASASH USTALARINING UYG'UNLIGI

Mirsoliyeva Durdona

Qo'g'irchoq teatr aktyorligi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada, qo'g'irchoq spektaklini yaratishda rassom va qo'g'irchoq yasash ustalarining uyg'unligi, qo'g'irchoq yasash ustalari, zarur bo'lgan texnik va estetik jihatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Qo'g'irchoq, rassom, sahna, fokus, qo'g'irchoqboz, obraz, aktyor, tasavvur, xarakter, teatr.

Qo'g'irchoq spektaklini yaratishda rassomning o'rni juda muhimdir. Rassom, birinchi navbatda, sahnaning vizual dunyosini yaratadi. U spektaklning estetik asosini belgilab, ranglar, chizmalar, dekoratsiyalar va umumiy dizaynni ishlab chiqadi. Sahna joylashuvi va atmosferasi, shu jumladan, yorug'lik va ranglarning uyg'unligi orqali tomoshabinga ko'rsatilayotgan voqea va hissiyotlarning kuchayishiga xizmat qiladi. Rassomning ishlari, shuningdek, qo'g'irchoqlarni yaratishda ham muhim rol o'ynaydi, chunki uning tasavvurlari va ijodiy qarashlari qo'g'irchoqlarni shakllantirishda ustalarga yo'l-yo'riq ko'rsatadi. Bu orqali qo'g'irchoqlar nafaqat texnik jihatdan, balki badiiy jihatdan ham o'ziga xos va hayotiy obrazlarga aylanishi mumkin. Shunday qilib, rassom qo'g'irchoq teatrlarining vizual ko'rinishini shakllantirish va spektaklni tomoshabin uchun unutilmas tajribaga aylantirishda asosiy ro'l o'ynaydi. Qo'g'irchoq spektaklida qo'g'irchoq yasash ustalarining o'rni juda muhim, chunki ular spektaklning asosiy vizual elementlarini yaratadi va obrazlarning hayotga kirishini ta'minlaydi. Qo'g'irchoq ustasi — bu nafaqat texnik mutaxassis, balki san'atchi hamdir. U qo'g'irchoqlarni yasash jarayonida ularning shakli, materiali, mexanizmi va harakatini hisobga olgan holda ishlaydi. Usta qo'g'irchoqlarning harakatlarini nazorat qilish uchun mexanik tizimlar, iplar, qo'lda boshqariladigan mexanizmlar va boshqa texnik vositalardan foydalanadi. Ustalar qo'g'irchoqning xarakteriga mos ravishda uning ko'rinishini, rang-barangligini, materialini va tafsilotlarini ishlab chiqadilar. Masalan, ba'zi qo'g'irchoqlar oddiy mato yoki yog'ochdan tayyorlanadi, boshqalari esa yanada murakkab mexanik tizimlar yordamida harakatlantiriladi. Har bir qo'g'irchoq ustasi, shuningdek, o'z ishi orqali

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

tomoshabinga jonli obrazlar yaratadi, ular o'zaro muvofiqlikda ishlaydigan badiiy va texnik elementlarga aylanishi mumkin. Qo'g'irchoq yasash ustasining ishlari rassomning sahna dizayni va spektaklning umumiy atmosferasini shakllantirishga yordam beradi. Ularning yaratgan qo'g'irchoqlari nafaqat vizual ko'rinishni ta'minlaydi, balki tomoshabinga tasavvur qilish va hissiyotlarni ifodalash uchun imkoniyat yaratadi. Shu sababli, qo'g'irchoq yasash ustalari — qo'g'irchoq teatrining ajralmas qismidir, chunki ularning ishlari teatrning o'ziga xos va yodda qoladigan tajribaga aylanishini ta'minlaydi.

Agarda san'atni maqsadi yuzaki bo'lsa, unda aktyorni mo'jizasi kozbo'yamachilikka o'tadi. Bu san'atni umri qisqa va hech qanday tuyg'u va hissiyotlarni uyg'otmaydi. Chunki jonlangan qo'g'irchoq bu ko'zbo'yamachilik (fokus) emas, obrazni tug'ilishi. Obrazni yaratishi - bu bir qancha xarakterlarni, insoniy xususiyatlarni umumlashgani va shu xarakterlarni to'qnashuvida keng, keskin, hayajonli umumiylik paydo bo'ladi. Qo'g'irchoq hayotdagi kamchiliklarni keskin fosh etib, odamlarda kulgu va g'azab uyg'otadi. U - komediya, fars, satira janrlari ustidan xukm suradi va o'zining ijodiy tarixida bu janrlarda o'z kuchini ko'rsatgan. Qo'g'irchoq turlari xilma-xil bo'ladi, bir xillari mushukka o'xshash yumshoq va mayin, tog'ga o'shagan qomatli, burgutga o'shagan shiddatli bo'ladi, umumlashtirib va oldinga qo'yilgan g'oyani ifoda etadi. Qo'g'irchoqlar tragik va romantik qahramonlarni o'ynagan. Hatto o'rta asr man'balarida xudolarni ham ifoda etgan. Ana shunday ifoda vositalarini o'zida mujassamlashtirgan san'at dargohi

qo'g'irchoq teatridir.¹

Qo'g'irchoq spektaklini yaratishda rassom va qo'g'irchoq yasash ustalarining uyg'unligi juda muhim. Ularning har biri o'ziga xos rollarni bajaradi, ammo muvaffaqiyatli spektakl yaratish uchun ular bir-biri bilan yaqin hamkorlikda ishlashlari zarur. Birinchidan, rassom sahna dizayni, dekoratsiya, yorug'lik va ranglar palitrasini yaratadi. U tasviriy jihatdan qo'g'irchoqlarni sahnada qanday ko'rinishini, ularning atrof-muhit bilan qanday uyg'unlashishini belgilaydi. Rassomning vazifasi — spektaklning umumiy estetikasi va atmosferasini yaratish, tomoshabinlarga ko'rinadigan vizual muhitni

---

¹ "Oriental Art and Culture" Scientific-Methodical Journal Volume 3 Issue 2 / June 2022
QO G'IRCHOQ TEATRINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
SSN/181-0032. 429-bet

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

shakllantirishdir. Qo'g'irchoq yasash ustasi esa qo'g'irchoqlarni texnik jihatdan ishlab chiqadi. U qo'g'irchoqlarning harakatlarini, mexanik tizimlarini, ularning ifodalarini va anatomiyasini yaratadi. Qo'g'irchoqning texnik jihatlari — u qanday harakatlanishi, qanday ovoz chiqarishi, qanday materiallardan foydalanilishi kabi masalalar ustaning mahoratiga bog'liq. Qo'g'irchoqning harakatlanishi va jonli ko'rinishi, rassom tomonidan taqdim etilgan dizaynni amalga oshirishda asosiy omil hisoblanadi. Bu ikki soha o'rtasidagi uyg'unlik ta'sirli va hayajonli spektakl yaratishda muhim ahamiyatga ega. Agar rassom va qo'g'irchoq yasash ustalari bir-biri bilan muvofiqlikda ishlasa, qo'g'irchoqlar nafaqat ko'rinadi, balki harakat va ifodalar orqali jonlanadi. Ularning ishlari bir-biriga mos kelishi uchun ular o'zaro izchil muloqotda bo'lishlari zarur. Har bir detal, rang, shakl, va harakatning uyg'unligi tomoshabinga kuchli hissiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, spektakl jarayonida ikkala mutaxassis ham bir-birining ishlari haqida fikr bildirishi, ijodiy qarorlarni birgalikda qabul qilishi kerak. Bu yondashuv orqali qo'g'irchoqlar tomoshabinlar bilan yanada kuchli hissiy bog'lanishni yaratadi, spektakl esa to'liq va mukammal ko'rinishga ega bo'ladi. Qo'g'irchoq spektaklida rassom va qo'g'irchoq yasash ustalarining hamkorligi juda muhimdir, chunki bu ikki ijodkor birgalikda sahna va obrazlarning estetik va texnik jihatlarni uyg'unlashtiradilar. Har biri o'zining maxsus mahoratini qo'shib, spektaklning muvaffaqiyatli va badiiy jihatdan boy bo'lishiga yordam beradi. Rassom-sahnaning umumiy dizayni, fon, rang-baranglik, dekoratsiyalar va atmosferani yaratadi. U, birinchi navbatda, tomoshabinga ko'rsatiladigan voqea dunyosini tasavvur qilib, bu tasavvurni vizual tarzda ifodalaydi. Rassomning ishlari sahna muhitini aniqlab, spektaklning hissiy kayfiyatini belgilaydi. Misol uchun, u fon va dekoratsiyalarni tanlaganda, har bir tafsilotni ko'rib chiqadi, chunki bu tomoshabin uchun muayyan obrazlar va hikoyaning ruhini yetkazadi. Qo'g'irchoq yasash ustasi- esa rassomning yaratgan tasvirlariga asoslanib, qo'g'irchoqlarni amalga oshiradi. U qo'g'irchoqlarni tayyorlashda materiallar, shakllar, mexanizm va texnik yondashuvni inobatga oladi. Qo'g'irchoq ustasi tasavvurni hayotga tatbiq etadi: rassomning ishlari asosida qo'g'irchoqlarni shakllantiradi, ularning harakatini boshqaradigan mexanik tizimlarni ishlab chiqadi va obrazlarni jonlantiradi. Rassom va qo'g'irchoq ustasining hamkorligi, bir-birining ijodiy qarashlarini hisobga olgan holda, spektaklni estetik va texnik jihatdan uyg'un qiladi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 12, 31 Декабрь

Rassomning dizayni va qo'g'irchoq ustasining texnik mahorati birlashib, tomoshabinga mukammal, jonli va his-tuyg'ularni o'z ichiga olgan teatr tajribasini taqdim etadi. Bu ikki ijodkorning uyg'un ishlashi, har bir qo'g'irchoqning haqiqiy obrazga aylanishiga, sahna muhitining jonlanishiga va tomoshabin uchun taassurotli bir tajriba yaratishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." *International Journal on Orange Technologies* 3.12 (2021): 211-216.
2. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." *INTERNATIONAL CONFERENCES*. Vol. 1. No. 11. 2022.
3. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.4 (2022): 70-81.
4. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorivich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." *Educational Research in Universal Sciences* 1.3 (2022): 288-296.
5. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."
6. Sayfullaev B. Mamatqosimov J. "Aktyorlik mahorati". - T., Fan va texnologiya, 2012.
7. K. Stanislavskiy. Aktyorning o'z ustida ishlashi. Toshkent, "Yangi asr avlodi" 2011.
8. M. Ashurova. Aktyorlik maxorati. Toshkent "Innovatsiya-Ziyo" 2021.
9. Qodirov M., Qodirova S. Qo'g'irchoq teatri tarixi. - T.: Talqin 2006. 17-b.
10. Qodirov M. Tomosha san'ati o'mishidan lavhalar. - T.: Fan, 1993. 163-b.
11. Qodirov M. An'anaviy teatr dramaturgiyasi. - T.: Yangi ast avlodi, 2006. 7-b.